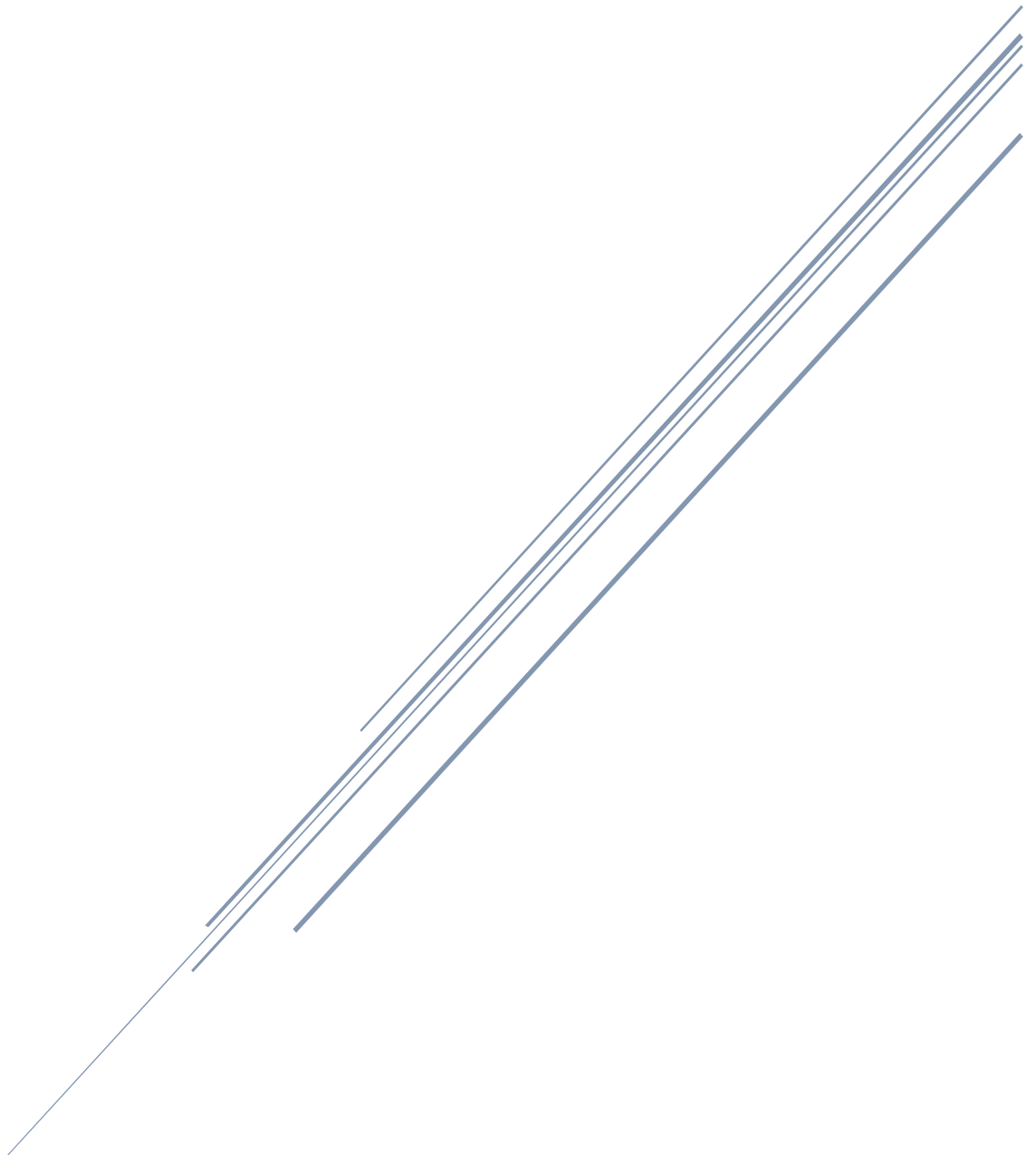

*ASiantuntijanäkemykset
Koulun sijaintivaihtoehtojen
vaikutuksista
asuinalueiden eriytymiseen sekä
sosiaaliseen eriytymiseen
lasten ja nuorten keskuudessa*

Anna-Kaisa Berisha

13.2.2020

anna-kaisa.berisha@turku.fi

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Alueen väestön kuvaus	2
3	Lausteen ja Vasaramäen koulut ja oppilaat	4
4	Segregaatio alueilla ja kouluissa.....	6
	4.1 Aluenäkökulma	6
	4.2 Koulun seinien sisäpuolella	8
5	Skenaariotarkastelu	11
	Lähteet.....	17

1 Johdanto

Olen saanut 30.1. Tilapalvelukeskusken va. toimitilapäälliköltä Minna Juseliukselta pyynnön asiantuntijanäkemyksestä. Lausunto pyydettiin toimittamaan 13.2. mennessä. Asiantuntijalausunnossa pyydetään näkemystä koulun sijaintivaihtoehtojen vaikutuksista asuinalueiden eriytymiseen sekä sosiaaliseen ja kulttuuriseen eriytymiseen lasten ja nuorten keskuudessa. On pyydetty tarkasteltavan seuraavia asioita:

- *Minkälaisia vaikutuksia erilaisilla alakouluratkaisuilla 3 km etäisyydellä Skanssi-Lauste-Huhkola-Vasaramäki -alueella voi olla segregaatioon ja laveammin lasten ja nuorten kanssakäymiseen?*
- *Mitä alakoulutilojen sijaintipaikkavalinnassa tulisi huomioida segregaatian ja syrjäytymisen ehkäisemisen näkökulmasta?*
- *Mikäli kaikkien luokka-asteiden siirtäminen Skanssiin on perusteltua, minkälaiset muut lapsiin ja nuoriin liittyvät palvelut Lausteella voisivat tukea alueen segregatiokehityksen hidastamista tai kääntämistä?”*

Sekä kommentoitavan edellä kuvattuja ilmiöitä seuraavien ratkaisuvaihtoehtojen valossa:

1. Lausteen koulukokonaisuus (alakoulu, esiopetus, aamu- ja iltapäivätoiminta, kirjasto, nuorisotila, perhetupa) korvataan uudisrakennuksena Lausteelle. Samalla Skanssiin tehdään yhtenäiskoulu ja päiväkot.
2. Lausteen koulu toteutetaan uudisrakennuksena Lausteelle (alakoulu, esiopetus, aamu- ja iltapäivätoiminta, perhetupa) ja Skanssiin tehdään monitoimitalo (yhtenäiskoulu, kirjasto ja nuoriso).
3. Lausteelle toteutetaan ns. ”pienen koulu” (esiopetus, vuosiluokat 1-2, aamu- ja iltapäivätoiminta, perhetupa) ja Skanssiin laajempi monitoimitalo, jossa yhtenäiskoulu, kirjasto ja nuoriso.
4. Kaikki Lausteen koulun toiminnot sijoitetaan Skanssin monitoimitaloon, jolloin muodostuu yksi suurempi yhtenäiskoulu alueelle.

Kyseessä on kaksi erillistä, mutta rinnakkaista ilmiötä: Lausteen kaupunginosan alueen eriytymiskehitys eli segregatio sekä oppilaiden oppiminen ja kotoutuminen pitkällä tähtäimellä. Tämä kaksinaisuus kulkee mukana läpi tekstin. Segregatiota käsiteltäessä on paneuduttava alueen väestön nykytilaan, mikä tehdään luvussa 2. Luvussa 3 kuvataan alueen koulujen ja oppilaiden tunnuslukuja, jotta muodostuu eheämpi kokonaiskuva käsiteltävästä joukosta. Luvussa 4 käydään alueellisen ja koulutuksellisen segregaatian vaikutusmekanismeja läpi monipuolisesti tutkimustietoa hyödyntäen. Tämä on äärimmäisen tärkeää, jotta ymmärrettäisiin niitä prosesseja, jotka alueella vaikuttavat – ja lopulta voitaisiin pohtia tulevien toimenpiteiden mahdollisia seurauksia. Viimeisessä luvussa käydään läpi eri skenaarioita (yllä 1–4) ja niiden vaikutuksia.

2 Alueen väestön kuvaus

Turun kaupungin opaskartan mukaan Vasaramäen ja Lausteen koulujen oppilaaksiottoalueeseen kuuluu kokonaisuudessaan kuusi kaupungin tilastollista pienaluetta. Vasaramäen kouluun mennään pääosin Vasaramäen, Skanssin ja Kurjenmäki it. pienalueilta, Lausteen kouluun puolestaan Asuin-Lausteen ja Vaalan pienalueilta – Huhkolasta käydään ilmeisesti molempia kouluja jonkin verran. Oppilaat saavat hakeutua alueella vapaasti näiden kahden koulun välillä, mutta maantieteellisistä syistä jako kahden koulun välillä käy aika luontevasti. Ainakaan kuluvana lukuvuonna ei ole ollut yhtään tapausta, jossa oppilas olisi alueella hakenut yhteen kouluun ja koulupaikka olisi jäänyt saamatta haetusta koulusta ja oppilas olisi ”palautettu” maantieteellisesti lähempään kouluun. Edellä kuvatuista syistä on mielekästä tarkastella alueen väestöä näiden pienalueiden kautta.

Pienalueista Asuin-Lauste, Kurjenmäki it. ja Vaala näyttävät voimakkaimmin eriytyneiltä alueilta, kun tarkastellaan väestön muunkielisten osuutta, tuloja, koulutusta ja työttömyyttä (taulukko 1).

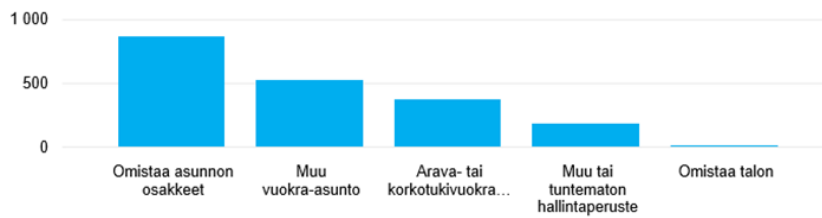
Taulukko 1. Vasaramäen ja Lausteen alakoulujen oppilaaksiottoalueeseen kokonaisuudessaan lukeutuvien pienalueiden väestöä kuvaavat tiedot prosentteina. Lähde: Tilastokeskus, 2017, 2018.

Pien- alue	Asukkaita lkm	Muu äidinkieli, %	Tulot alle 15 000 €/v, %	Tulot yli 50 000 €/v, %	Ei perus- koulun jälkeistä tutkintoa, %	Korkea- koulu- tutkinto, %	Työttö- myys, %
Asuin- Lauste	3262	39,6	45,3	2,6	28,8	18,8	29,7
Huh- kola	879	5,1	17,3	13,9	4,7	60,9	6,8
Kurjen- mäki it.	743	6,3	45,0	2,4	14,2	28,2	24,0
Skanssi	629	9,1	25,9	14,8	6,1	46,5	5,1
Vaala	926	28,3	37,9	7,2	18,0	30,1	16,8
Vasara- mäki	3990	3,8	34,6	11,7	8,7	49,8	11,3
Kau- punki	191331	11,5	34,5	10,5	12,9	41,3	13,6

Alueiden asuntojen omistusmuodot on kuvattu seuraavalla sivulla – niissä vallitsevat ”omistaa asunon osakkeet”, ”muu vuokra-asunto” ja ”arava- tai korkotukivuokra-asunto”. Asuinalueiden asunnot sijaitsevat useimmiten kerrostaloissa tai rivi/ketjutaloissa.

Asunnot omistusmuodon mukaan pienalueittain vuonna 2017 (Lähde: Turun kaupunki, Alueprofiliityökalu):¹

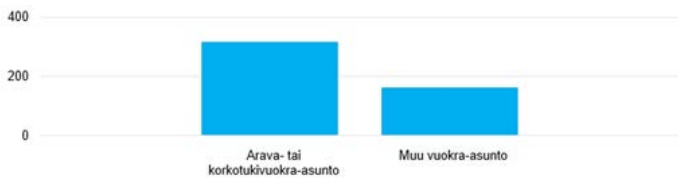
Asuin-Lauste

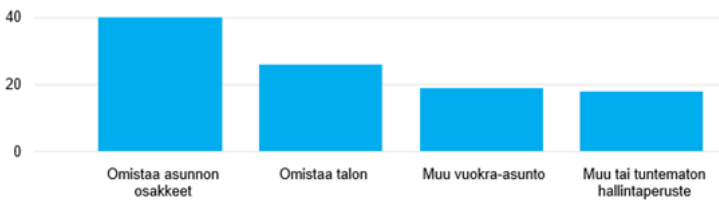
Huhkola

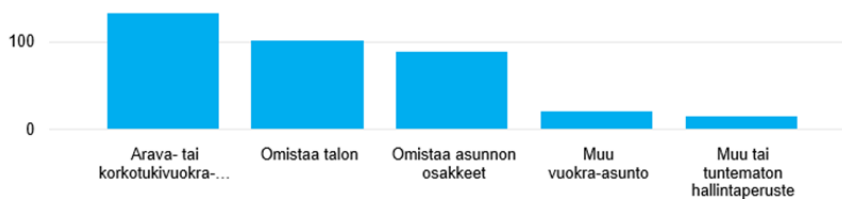
Kurjenmäki it.

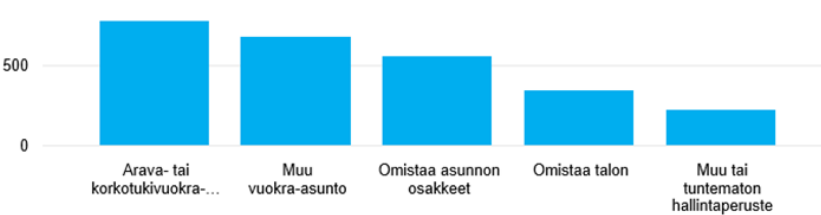
Skanssi

Vaala

Vasaramäki

¹ Tässä kohtaa olisi ollut mielekästä tarkastella myös alueen väestönkehitystä tulevaisuudessa, mutta kaupungin Alueprofiliityökalu ei mahdollistanut sopivia aluevalintoja, ja lisäksi sen mukaan Varissuo-Lausteen suuralueella on nolla 18-vuotiasta vuonna 2029, joten luotettavuuskaan ei vaikuttanut uskottavalta.

3 Lausteen ja Vasaramäen koulut ja oppilaat

Seuraavaksi käydään läpi alueen koulujen oppilaiden tunnuslukuja nykyisen tilanteen kartoittamiseksi. Taulukossa 2 on esitetty vuosiluokittain Lausteen ja Vasaramäen koulujen oppilasmäärät, viesraskielisten oppilaiden lukumäärä ja tukea saavien oppilaiden määrät. Lausteen alakoulussa on tällä hetkellä hieman päälle 200 oppilasta, ja rehtorin arvion mukaan heitä on ensi lukuvuonna noin 250. Vasaramäessä oppilasmäärä on reilu 300. Lausteen koulussa viesraskielisiä oppilaita on 57 %, Vasaramäessä 6 %. Tehostettua tai erityistä tukea saa 32 % laustelaisista oppilaista, vastaava luku vasaramäkeläisissä on 16.

Taulukko 2. Koulujen oppilasmäärät sekä viesraskielisten ja tehostettua tai erityistä tukea saavien oppilaiden lukumäärät vuosiluokittain. Lähde: Turun kaupunki, syyskuu 2019.

Luokka	Lauste	Vasaramäki	Lauste	Vasaramäki	Lauste, tuki		Vasaramäki, tuki	
	Oppilasmäärä (lkm)		Vieraskieliset (lkm)		tehostettu	erityinen	tehostettu	erityinen
1	46	61	26	4	10	4	7	2
2	33	39	19	3	4	3	4	2
3	36	57	17	1	7	2	6	1
4	32	62	21	2	10	3	7	6
5	30	49	18	4	13	1	5	1
6	27	57	16	4	4	4	11	1
yht.	204	325	117 (57%)	18 (6%)	48 (24%)	17 (8%)	40 (12%)	13 (4%)

Edellisen taulukon perusteella on selvää, että koulujen oppilasohjat eroavat toisistaan monin tavoin. Lausteen oppilaat ovat taustaltaan moninaisempia ja tuen määrä on korkeampi kuin Vasaramäessä. Oppilaiden oppimistuloksia voidaan tällä kertaa arvioida vain koulumenestyksen kautta, jota voidaan mitata todistusten myötä, vaikka tutkimuksellisesti tiedetäänkin, että kouluarvosanoihin liittyy paljon subjektiivisuutta. Kuitenkin se on ainoa nopeasti saatavilla oleva mittari. Koulujen viimeisten luokkien oppilaista oli saatavilla numeeriset arvioinnit viime joulukuulta ja koulumenestyksessä voidaan havaita pieniä eroja (taulukko 3). Erot vuosiluokkien välillä ovat noin 0,3-0,4 numeroa vasaramäkeläisten eduksi. Vuonna 2013 seitsemäsluokkalaisten koululuokkien arvosanat vaihtelivat 7,0 ja 8,9 välillä koko kaupungissa (Berisha 2014). Suhteutettuna mainittuun 1,8 numeron haitariin voidaan 0,3-0,4 numeron eroa pitää oleellisena, vaikkei Todistusarvosanat ovat oppilaan koulupolun kannalta merkittäviä, sillä toisen asteen koulutukseen haetaan pitkälti niiden varassa. Oppilasryhmän vaikutuksesta oppimiseen, etenkin heikoimpien oppilaiden kohdalla, kuvataan edempänä.

Taulukko 3. 5.- ja 6.-luokkalaisten oppilaiden välitodistusten (joulukuu 2019) keskiarvot Lausteen ja Vasaramäen alakouluissa. Lähde: Turun kaupunki, 2019.

Luokka	Lauste	Vasaramäki
5	7,98	8,34
6	7,72	8,10

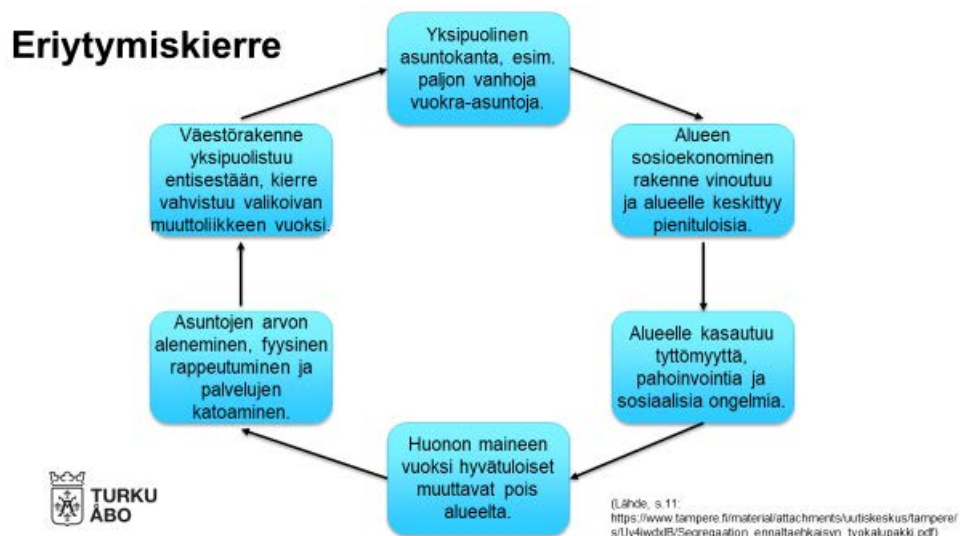
4 Segregaatio alueilla ja kouluissa

4.1 Aluenäkökulma

Kaupunkitutkimuksessa eriytymisellä eli segregaatiolla tarkoitetaan asumusperusteita maantieteellistä segregaatiota. Tällöin alueelliset erot lisääntyvät johtaen ongelmiin, ja jotkut väestöryhmät ovat yliedustettuja toisilla alueilla ja puolestaan aliedustettuja toisaalla (Massey & Denton 1998). Segregaatiota tarkastellaan usein asukkaiden perherakenteen, tulotason, yhteiskuntaluokan, kielen, etnisen alkuperän tai sosiaalisten ongelmien perusteella (Marshall 1994).

Positiivisena ilmiönä segregaatio voi ylläpitää alueiden monimuotoisuutta, viihtyvyyttä ja vetovoimaa. Lisäksi voidaan saada kannattaviksi tietynlaisten ihmisten tarvitsemia palveluita. Useimmiten negatiiviset vaikutukset ovat voimakkaampia. Segregaatio asettaa ihmiset hyvin eriarvoiseen asemaan. Esimerkiksi oppimistulokset ovat usein huonompia ongelmallisilla alueilla. Köyhyys usein periytyy ja syrjäytyminen on yleisempää. Peruspalvelut vaarantuvat, eivätkä heikot alueet houkuttele hyvätulaisia uusia asukkaita tai yrityksiä. Heikoille alueille syntyy myös ympäristöongelmia, kuten roskaantumista, melua ja kaupunkitilan viihtyisyyden heikkenemistä. Usein myös palvelut ja infrastruktuuri huonontuvat.

Haitallinen kehityskulku johtaa ei-toivottuun sosiaaliseen eriytymiseen ja ongelmien keskittymiseen. Seurauksena turvallisuus ja asumisviihtyvyys heikkenevät. Hyväosaisimmat muuttavat näiltä alueilta pois ja näin ongelmat vain pahenevat. Tuloksena voi olla vaikeasti katkaistava eriytymiskierre (kuvio 1).

Kuvio 1. Eriytymiskierteen kuvaus.

Segregaation lisäksi puhutaan naapurustovaikutuksista. Naapurustovaikutukset voivat ilmetä erilaisina kausaalisisina mekanismeina, jotka esiintyvät sekä sosiaalisina vuorovaikutuksina naapuriston sisällä että naapuriston ulkopuolisten toimijoiden vaikutuksina. Naapuriston sisäisiä mekanismeja ovat mm. sosialisaatio, verkostot ja kilpailu. Naapuriston ulkopuolisia mekanismeja ovat puolestaan stigmatisaatio, institutionaaliset resurssit ja saavutettavuus. (Glaster, Andersson & Musterd 2010.) Puhuttaessa koulun olemassa olosta tai sijainnista naapurustossa osutaan juuri naapurustovaikutusten ulkopuolisiin mekanismeihin: millaisia resursseja alueelle viedään, miten alue ja sen resurssit ovat saavutettavissa ja millaiseksi alueen maine (tai mahdollinen stigma) muovautuu prosessien myötä.

Rasinkangas (2013) on puolestaan tutkinut Turun kaupunkiseudun sosiaalista eriytymistä. Hänen mukaansa Turun kaupungin sisäiset erot ovat kasvaneet vuosien 1999 ja 2008 välillä. Esimerkiksi alueiden väliset tuloerot ovat kasvaneet ja toimeentulotuen saanti on vakiintunut korkealle tasolle tietyillä alueilla. Myös etninen ulottuvuus on muodostunut yhä vahvemiksi väestörakenteellisia eroja tuottavaksi tekijäksi. Hyvä- ja huono-osaisempien alueiden tilanteet ovat etäänntyneet toisistaan. (Rasinkangas 2013.)

Koska tämän lausunnon keskiössä on koulun sijainti, on syytä tarkastella myös segregaation vaikutuksia koulutukseen ja oppimiseen. Koulut ja oppiminen ovat vahvasti sidoksissa alueeseen, sillä koulun maantieteellinen sijaintialue muodostaa sen merkittävimmän ja välittömimmän toimintaympäristön – se on myös tärkein oppilasohjan valikoitumiseen vaikuttava tekijä. Oppilasohja taas vaikuttaa voimakkaasti koulun mahdollisuuksiin tuottaa hyviä oppimistuloksia. Tämä yhteys on havaittavissa suomalaisten kaupunkikoulujen välillä. Lisäksi oppilasohja vaikuttaa koulun vetovoimaisuuteen sekä kokemuksiin oppimisympäristön laadusta (Bernelius 2010 & 2011; Kuusela 2010; Seppänen 2006).

Berneliuksen (2011) tutkimuksen mukaan vanhempien koulutustaso ja oppilaaksiottoalueiden väestörakenne ennustavat voimakkaasti koulujen keskimääräisiä oppimistuloksia. Lisäksi oppilaan vertaisryhmän vanhempien koulutustaso on yhteydessä yksittäisten oppilaiden tuloksiin, riippumatta tämän omien vanhempien koulutustasosta. Oppilaat, jotka taustansa perusteella asetettiin samaan ryhmään, saavuttivat hyvin erilaisia oppimistuloksia eri kouluissa. Näin ollen koulujen eriytyminen (tutkittu Helsingissä) voi tuottaa itsenäisiä vaikutuksia peruskoululaisten oppimistuloksiin ja koulun oppilaiden vanhempien keskimääräinen koulutustaso vaikuttaa oppilaiden tuloksiin. (Bernelius 2011.)

Berneliuksen (2012) mukaan voimakkaimmin negatiivisesti oppimistuloksiin ovat yhteydessä sosiaalisen asuntokannan osuus alueella, aikuisväestön matala koulutustaso ja vieraskielisten

asukkaiden osuus, kun taas positiivisesti oppimistulosten kanssa korreloivat aikuisväestön korkea koulutustaso ja asuinneliön hinta alueella.

Koulujen eriytymisen vaikutukset voivat kertautua: huono-osaisten asema huononee ja hyväosaisten paranee eriytymisen seurauksena. Tällöin ympäristö voi vaikuttaa itsenäisesti yksilöön, eikä jossain väestössä kokonaisuudessa havaittavia piirteitä ole mahdollista täysin palauttaa sen jäsenten henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. (Friedrichs et al. 2003.) Vaikutusmekanismeina toimivat muun muassa asenteiden siirtyminen vertaisryhmässä, roolimallit tai opettajien asenteet, joille kouluikäiset lapset ja nuoret ovat erityisen alttiita (Bernelius 2012).

4.2 Koulun seinien sisäpuolella

Segregaatiota ei tapahdu vain asuinalueiden välillä, vaan se koskettaa myös kouluja sisäisesti ja asettaa luokkia ja sitä kautta oppilaita eriarvoisiin asemiin. Turkulaisten seitsemäsluokkaisten koulumenestystä erilaisten Turun kaupungin koulujen tarjoamien luokkamuotojen välillä on tutkittu lukuvuonna 2012-13. Sekä painotetun opetuksen luokat että erikoisluokat valikoivat oppilaitaan ja tarjoavat erilaisia painotuksia ja lisäopetusta tietyistä aineista (mm. kielet, taito- ja taideaineet, matemaattiset aineet). Painotettu luokka on koulun oman hallinnon alla, kun taas erikoisluokat toimivat kasvatus- ja opetuslautakunnan erityisellä päätöksellä. Yleisopetuksen luokissa seurataan valtakunnallista opetussuunnitelmaa ja oppilaat tulevat pääosin omalta oppilaaksiottoalueelta kyseiselle luokalle. Tulosten mukaan painotetut luokat ja erikoisluokat yltyvät parempiin todistuskeskiarvoihin kuin yleisopetuksen luokat Turussa (taulukko 4). Painotetun opetuksen ja erikoisluokkien joukosta yksikään luokka ei ole alimmassa kategoriassa, mutta kummassakin ryhmässä lähes 30 prosenttia kuuluu ylimpään kategoriaan, johon yleisopetuksen luokista yltyä vain kolme prosenttia. (Berisha 2014; Berisha & Seppänen 2017.)

Taulukko 4. Turkulaisten seitsemäsluokkalaisten koululuokkien (58 kpl) todistusten keskiarvojen (7,0-8,9) ja eriluokkatyyppien välinen ristiintaulukointi. Tulos on tilastollisesti merkitsevä ($p = 0.017$). Lähde: Berisha 2014.

Luokkatyyppi	7,0-7,4, %	7,5-7,9, %	8,0-8,4, %	8,5-8,9, %
Yleisluokka	12	55	30	3
Painotettu luokka	0	46	27	27
Erikoisluokka	0	14	57	29
Kaikki luokat (yht.)	7	43	36	14

Todennäköisesti ainakin kahden eri tekijän voidaan ajatella vaikuttavan luokkatyyppien välisiin koulumenestyseroihin. Ensinnäkin, niiden oppilaiden, jotka opiskelevat painotetuilla ja erikoisluokilla, täytyy käydä läpi jonkinasteinen valintaprosessi – joko painotettuun aihealueeseen liittyvä testi tai

kirjallinen hakemus, jossa kuvaillaan hakumotivaatiota ja aiempia kouluarvosanoja – jotta he pääsevät kyseisille luokille. Näin ollen on hyvin todennäköistä, että heidän koulumenestyksensä on ollut hyvää jo alakoulun puolella. Lisäksi opiskelu homogeenisissa, kykyjen mukaan lajitelluissa ryhmissä eriyttää oppilaiden koulumenestystä entisestään (Carbonaro 2005; Huang 2009).

Toiseksi, sosiaalinen vertailu (Richer 1976) ja vertaisten vaikutukset (Zimmer & Toma 2004) vaikuttavat oppilaisiin kouluympäristössä. Kouluissa tapahtuva sosiaalinen vertailu voi parhaimmallaan johtaa siihen, että opetuksen tapahtuessa samassa ryhmässä heikommat oppilaat jäljittelevät parempia oppilaita ja heidänkin oppimisensa paranee (Richer 1976). Tämä ilmiö todettiin myös suomalaistutkimuksessa (Kupiainen 2016), jossa seurattiin yläkoululaisten oppimista ja hyvinvointia: ne oppilaat, joiden taidot olivat heikoimmat yläkoulun alussa, edistyivät taidoissaan sitä enemmän mitä paremmat taidot heidän vertaisillaan luokassansa oli.

Koulutukselliset vertaisvaikutukset eli se, että luokan kokoonpano vaikuttaa yksittäisten oppilaiden koulumenestykseen, tarjoavat mielenkiintoisen selitysmallin koulumenestyseroille. Koulutukselliset vertaisvaikutukset ovat merkittäviä oppilaiden koulutuksellisen menestyksen määrittäjiä, ja tutkimuksissa suurin vaikutus niillä on heikosti menestyviin oppilaisiin (Zimmer & Toma 2000). Myös lisäksi tiedetään, että heikoimpien oppilaiden asema heikkenee hyvien oppilaiden hakeutuessa omiin ryhmiinsä (Dills 2005). Näin ollen menestyvien oppilaiden kaikkoamin painotettuihin ja erikoisluokkiin heikentää entisestään heikommin menestyvien oppilaiden tilannetta.

Jotta sellaiseen tilanteeseen päädytään, että oppilaat opiskelevat selkeästi erilaisissa opetusryhmissä, täytyy tapahtua kouluvalintaa. Berneliuksen (2013) mukaan muuhun kuin omaan lähikouluun hakeutuvat oppilaat saavuttavat yläkoulun alkaessa tilastollisesti merkitsevästi parempia oppimistuloksia kuin lähikouluihin jääneet, eikä eroa voi selittää valitun koulun vaikutuksella. Täten kyseessä on ilmiö, jossa oppilaiden valikoituminen eri kouluihin tapahtuu lähtökohtaisen osaamistason mukaisesti. Näin ollen kouluvalinnat eriyttävät koulujen oppimistuloksia, koska oppilaat keskimäärin valitsevat kouluja, joiden oppimistulokset ovat parempia kuin heidän lähikouluissaan olisi ollut. Kärjistyneimmät vaikutukset havaitaan heikoimpia ja parhaimpia oppimistuloksia saavien koulujen tapauksissa: Helsingissä kolmen tuloksiltaan heikoimman kymmenyksen oppimistulokset laskevat kouluvalintojen myötä selvästi, kun taas kolmen ylimmän kymmenyksen tulokset paranevat. Kyseisessä tilanteessa heikosti pärjäävät koulut menettävät hyviä tuloksia saavuttavia oppilaita muihin kouluihin. (Bernelius 2013.)

Koulumenestykseen vaikuttavat perhetausta sekä koulu sosiaalisena oppimisympäristönä. Kodin sosiaalinen luottamus yhdistyy koulun sosiaaliin tekijöihin, kuten turvallisuuteen, vuorovaikutukseen ja hyviin opettaja-oppilas -suhteisiin, jotka edelleen ylläpitävät koulumenestyksen dynamiikkaa

kahdella tavalla: sekä koulumyönteisyyden että kouluarvosanojen kautta. Lisäksi hyvä koulumenestys on luokkasidonnainen ominaisuus, joka toteutuu silloin kun perheessä on vahva sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma ja koulussa on sosiaalisesti turvalliset olosuhteet. Perheessä vallitseva sosiaalinen turvallisuus ja luottamus ovat keskeisessä roolissa, etenkin näin yksilöllisyyttä koulukilpailua, valintoja ja riskejä kannustavana aikana. Perheen kulttuurinen pääoma vaikuttaa erityisesti siihen, kuinka lapset asettavat tavoitteita kouluarvosanojensa suhteen ja kuinka he työskentelevät ne saavuttaakseen. Tähän linkittyy myös koulumyönteisyys, sillä kyky ja halu menestyä edellyttävät myös koulumyönteistä asennetta. (Kalalahti 2014.) Lapsen kouluvalintaan vaikuttaa vahvasti myös vanhempien sosiaalinen tausta. Esimerkiksi Turussa erityisesti painotettuun opetukseen tai asuinalueen ulkopuolisiin kouluihin hakeutuvat lapset, joiden vanhemmat ovat korkeimmassa sosiaalisessa asemassa. (Seppänen, Rinne & Riipinen 2012.)

Keskeinen ulottuvuus kouluvalintoja tehtäessä on sekä koulujen että yksittäisten luokkien maineet. Eri oppilasryhmien maineet (tutkittu Turussa ja Espoossa) jakautuvat sekä koulujen välillä että niiden sisällä, mikä edelleen vaikuttaa vahvasti kouluvalintoja tekevien vanhempien ratkaisuihin. Lisäksi ylimpiin sosiaalisiin fraktioihin kuuluvat vanhemmat ovat perehtyneet koulujen maineisiin muita enemmän, etenkin jos he ovat syntyperäisiä paikkakuntalaisia. (Kosunen & Seppänen 2015.)

Lisäksi merkittävää on se, että painotetun opetuksen ja yleisopetuksen luokkien maineiden on havaittu eroavan – torjutuksi tulevat luokat löytyvät yleisopetuksen puolelta. Maineidensa puolesta torjutuiksi kouluiksi ja niiden oppilasryhmiksi rakentuvat sellaiset luokat, joiden oppilasaines mielletään valikoitumattomaksi tai vähäosaiseksi, niiden ei katsota tukevan lapsen opiskelumotivaatiota ja laadukasta oppimista, työrauhahäiriöt uskotaan yleisiksi ja lisäksi tiettyjen kaupunginosien sosiaalinen huono-osaisuus vaikuttaa käsityksiin. Keskeinen mekanismi tietyistä luokista ulosvalikoitumiseen on painotettuun opetukseen hakeutuminen. (Kosunen & Seppänen 2015.)

Oppilaan maahanmuuttajataustaisuus tuo oman lisänsä koulumaailmaan. Vuoden 2015 PISA tuloksissa oli jo nähtävissä ilmiö, jossa maahanmuuttajataustaiset oppilaat erottuivat aineistosta heikompien suoritusten muodossa (OECD 2016). Syystä tai toisesta heidän oppimistuloksensa olivat heikommat, eli he ovat tippuneet perisuomalaiseksi ajatellun peruskoulun perustasaisesta ja -hyvästä kyydistä. On myös turkulaista tutkimusnäyttöä siitä, kuinka vieraskielisten oppilaiden määrä luokassa nivoutuu koulumenestykseen. Tutkimuksen mukaan luokissa, joissa vieraskielisiä oppilaita oli 1-13 % oppilaista, arvosanat olivat tilastollisesti merkitsevästi parempia kuin luokissa, joissa heitä oli yli 33 % - huomattavaa on kuitenkin se, että oppilasvalikointi oli tätäkin merkittävämpi tekijä. (Berisha & Seppänen 2017.)

5 Skenaariotarkastelu

- 1. Lausteen koulukokonaisuus (alakoulu, esiopetus, aamu- ja iltapäivätoiminta, kirjasto, nuorisotila, perhetupa) korvataan uudisrakennuksena Lausteelle. Samalla Skanssiin tehdään yhtenäiskoulu ja päiväkoti.**
- 2. Lausteen koulu toteutetaan uudisrakennuksena Lausteelle (alakoulu, esiopetus, aamu- ja iltapäivätoiminta, perhetupa) ja Skanssiin tehdään monitoimitalo (yhtenäiskoulu, kirjasto ja nuoriso).**

Skenaariossa, jossa Lausteelle päädytään rakentamaan uusi oma alakoulu, täytyy tehtävään suhtautua suurella koulutuspoliittisella intohimolla. Tutkimusten pohjalta tiedetään (esim. Bernelius 2013), että Lausteen ominaispiirteisellä alueella oppilaiden taitotaso, opetuskielen osaamisesta lähtien, on valtaväestöä heikompaa ja vaatii voimakasta positiivista diskriminaatiota ja lisäresurssointia, jotta valtaosaisesti maahanmuuttajataustainen oppilasjoukko saa kirittyä kiinni tasoerot alakoulun aikana. Tässä tapauksessa koulusta pitäisi rakentua kaupungin vahva sosiaalipoliittinen instrumentti, johon panostetaan ja jolla halutaan vaikuttaa Lausteen alueen ja asukkaiden hyvinvointiin monipuolisesti ja kokonaisvaltaisesti.

Esimerkkinä tällaisesta onnistuneesta kouluprojektista, jossa maahanmuuttajuus on keskiössä, voidaan pitää Bremenissä, Saksassa, vuonna 2010 avattua Robinsbalje-keskusta², joka edustaa kokonaan uudenlaista näkökulmaa kouluun. Opetustoiminnan lisäksi keskuksessa toimivat julkisen terveydenhoidon palvelut, maahanmuuttajapalvelut sekä monia sosiaalista hyvinvointia tukevia järjestöjä, jotka myös osallistuvat opetustoimintaan sekä järjestävät kerhotoimintaa. Keskus tavoittaa alueen asukkaita hyvin monipuolisesti: samalla kun vanhemmat vievät lapsensa kouluun, he voivat asioida maahanmuuttajien työnhakuun liittyvissä palveluissa tai olla yhteydessä eri toimijoihin. Robinsbalje-keskus ei siis ole vain koulu, vaan laajemmin asuinalueen aktiivinen keskus, jossa koulutoiminta on kytketty osaksi laajempia sosiaalisen inklusion tavoitteita. Robinsbalje-keskus on luonut haastavalle asuinalueelle kestävän vetovoimatekijän ja mediahuomion myötä alueen mainekin on parantunut. Vastaavilla toimenpiteillä ja panostuksella on mahdollista saavuttaa vetovoimainen ja houkutteleva koulu lisäpalveluineen myös Lausteella. Selvää kuitenkin on, että tällaisen päätöksen takana täytyy olla vahva koulutuspoliittinen tahtotila. Lähtökohtaisesti väestöpohjan seurauksena Lausteen koulu on segregoitunut koulu kaupungissa, ja oppimistulosten kompensointiin täytyy panostaa suuresti – vain sitä kautta alue voi houkuttaa uusia perheitä muuttamaan alueelle.

² Robinsbalje: https://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/en/projects/best-practices/germany/2655

Alueen oman koulun puolesta voi puhua Lausteen alueen yleinen tila ja kaupunkiympäristön näkökulma. Eriytymiskiirteen kiihtymisen todennäköisyys on pieni, jos alueelle panostetaan uudisrakentamalla ja kaupungilla on toimijana vahva läsnäolo alueella. Uusi koulu voi tuoda alueelle muutakin uutta toimintaa ja investointeja, jolloin asuinalueen tilanne kohentuu.

Tällä hetkellä Lausteen koulu, parakkeihin sijoitettuna, on haavoittuvassa asemassa ja tilanne on heikko. Mahdollista uutta Lausteen koulua suunnitellessa tavoitetasona ei näin ollen voida pitää nykyistä alakoulun tilaa. Yksi iso kynnyskysymys on erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden tilanne. Koulussa on tälläkin hetkellä useampi erityistä tukea saava oppilas. Kouluun ei ole silti järjestynyt resursseja omaa pienluokkaa varten. Pienluokan sijainti on kenties Lausteen kohdalla erityisen merkittävä asia, sillä alueella on usein tapauksia, joissa vanhemmat leimautumisen ja stigman pelossa kieltäytyvät kaupungin osoittamasta pienluokkapaikasta, koska koulu ei ole omalla alueella ja lapsen lähettäminen toiseen kouluun tuen perässä koetaan joskus hyvinkin mahdottomaksi ja perheen maineeseen vaikuttavaksi asiaksi.³ Tuen saaminen on ehdottomasti haaste pienemmissä kouluyksiköissä, sillä kattavat tukitoimet tuntuvat keskittyvän suurempiin koulukeskuksiin. Toisaalta pienemmän koulun etuihin lukeutuu se, että useimmiten henkilöstö tuntee oppilaat perheineen paremmin ja oppilaan henkilökohtainen historia ja nykytila voidaan hallita paremmin. Pienempi koulu tarkoittaa kuitenkin myös pienempää yhteisöä, jolloin sosiaalisten verkostojen (esim. kaverisuhteet) luominen voi olla haastavaakin – ja Lausteen tapauksessa tämä heijastuu myös sosiaalisten verkostojen painottumiseen maahanmuuttajien kesken tapahtuvaksi toiminnaksi.

Lausteen oman koulun heikkouksiin lukeutuukin se, että oppilaiden joukossa maahanmuuttajataustaisuus on vahvasti yliedustettuna (vs. kaupungin keskiarvo). Tällä on vaikutuksia kotoutumiseen ja kulttuuriseen segregatioon. Oppilaiden kotitausta on kaupungin keskimäärää heikompi sosioekonomisesti tarkasteltuna, eikä tämä luo ihanteellista oppimisympäristöä. Kuinka todennäköistä on, että uusi koulu muodostuu niin vetovoimaiseksi, että sinne hakeutuu korkeamman sosioekonomisen aseman perheistä tulevia lapsia? Pyrkimys vähentää eriarvoisuutta koulujen ja täten oppilasryhmien välillä on hyvin suositeltavaa.

Haasteelliseksi voi muodostua myös transitio Skanssin yhtenäiskouluun kuudennen luokan jälkeen. Tällöin toisesta, etenkin huono-osaisemmaksi, mielletystä koulusta tulevat oppilaat voivat leimautua uudessa koulussa, mikä on tietenkin suuri psykologinen taakka. Tilanne on eri, jos useampi alakoulu yhdistyy yläkouluvaiheessa, kun taas asetelmassa, jossa on jo ”oman koulun oppilaat” vs. ”muualta

³ Turun kaupunki ei ole tietävästi ottanut käytäntöön ammattilaisten mahdollisuutta sijoittaa oppilas pienryhmään vanhempien eriävästä näkemyksestä huolimatta, vaikka sillä olisi siihen lain puitteissa mahdollisuudet.

tulevat”. Etenkin Yhdysvalloissa on tutkittu paljon sitä, kuinka alueiden maineet seuraavat lapsia koulusiirtymissä.

Nuorisotoimen parissa työskentelevät kokevat, että he tavoittavat nykyisellä sijainnillaan Skanssin kauppakeskuksessa paljon laajemman joukon nuoria kuin aiemmin Lausteella. Lausteella sijaitessaan kävijöissä oli enemmän alakouluiäisiä, mutta vähemmän yläkoululaisia, ja he itse kokevat kohderyhmäkseen 13 vuotta vanhat ja sitä vanhemmat nuoret. Näin ollen nykytilassa ei vaikuta olevan tarvetta viedä nuorisopalveluja kohti Laustetta, vaan panostus tulisi olla alakoululaisille mielekkäissä kerho- ja harrastustoiminnoissa.

Kotoutumisen ja kielellisen kehityksen tukemisen näkökulmasta kirjastolla on hyvin perusteltu paikka olla osa Lausteen koulukeskusta, ja alueen aikuisväestönkin kielitaitoa tulisi pyrkiä tukemaan kaikin keinoin.

Tämän skenaarion onnistumisen kannalta keskeisimmät kysymykset ovat:

- a) Kuinka voimakkaasti kaupunki sitoutuu luomaan alueelle vetovoimaisen, hyvin resurssoidun alakoulun?
- b) Millaisin toimin segregaation ehkäisyssä ja kotoutumisen edistämiseksi onnistutaan alakoulussa ottaen huomioon nykyisen oppilasohjelman?
- c) Millä keinoin onnistutaan transitiossa alakoulusta yhtenäiskouluun?

3. Lausteelle toteutetaan ns. ”pienien koulu” (esiopetus, vuosiluokat 1-2, aamu- ja iltapäivätoiminta, perhetupa) ja Skanssiin laajempi monitoimitalo, jossa yhtenäiskoulu, kirjasto ja nuoriso.

Tämän skenaarion ehdoton vahvuus on pienien koululaisten lyhyt koulumatka, kun alkuopetuksen luokat pysyvät ”pihapiirissä”. Vaihtoehto tuntuu pienien koululaisten koulunäkökulmasta turvalliselta. Voidaan kuitenkin pohtia sitä, onko koululaisen luontevampi kuulua kouluyhteisöön, kuin ”pienien, päiväkotilaisten” yhteisöön. Väistämättä tässä mallissa on kuitenkin se, että oppilaiden on siirryttävä osaksi suurempaa kouluyksikköä kolmannella luokalla. Tähän transitiioon liittyy vastaavia riskejä, kuten edellä kuvattu. Siirtyisikö Skanssin yhtenäiskouluun pieniä koululaisia myös muista syöttökouluissa – tapahtuisiko kolmannella vuosiluokalla aito sekoittuminen? Vai olisivatko laustelaiset ainoita uusia oppilaita koulussa tässä kohtaa koulupolkua? Jos syöttökouluja on useita ja sekoittuminen on aitoa tässä nivelessä, sekä opettajien ammattitaitoon navigoida transitiota panostetaan, tulokset voivat olla positiivisia. Lausteelta tulevat oppilaat saattavat lopulta olla erityisen herkässä asemassa leimautumisen suhteen, jos asetelma on sellainen, että he (ainoina) siirtyvät

”maahanmuuttajalähiöstä” ”kantaväestön kouluun”. Pienten oppilaiden suhteen täytyy olla erityisen sensitiivinen transitiioon liittyvien psykologisten seurausten suhteen – ja ettei pääse syntymään ulkopuolisuuden, leimaamisen ja toiseuden mekanismeja. Tässä tilanteessa myös jo olemassa olevien sosiaalisten suhteiden suojeleminen on keskeistä ystävyysuhteiden näkökulmasta – unohtamatta kuitenkaan sosiaalisen sekoittamisen tavoitteita.

On myös hyvin epävarmaa, kuinka paljon tukimuotoja näin pieneen kouluyksikköön realistisesti voitaisiin kohdistaa. Tuki on kuitenkin hyvin keskeinen elementti Lausteen oppilaiden koulunkäynnissä. Kotoutumisen tukemisen ja kulttuurisen eriytymisen ehkäisyn näkökulmasta on kyseenalaista, jos ”pienen kouluun” ei pienuuden vuoksi tulisikaan kaikkia niitä monipuolisia tiloja, joita Skanssin yhtenäiskoulun kävijöille olisi tarjolla.

Tämän skenaarion onnistumisen kannalta keskeisimmät kysymykset ovat:

- a) Missä muodossa transiitio tapahtuisi, kuinka suojellaan lapsia leimaamiselta?
- b) Millaiset tukimuodot toteutuisivat ”pienen koulussa”?

4. Kaikki Lausteen koulun toiminnot sijoitetaan Skanssin monitoimitaloon, jolloin muodostuu yksi suurempi yhtenäiskoulu alueelle.

Yhteisen yhtenäiskoulun -skenaarion vahvuus on mahdollisuus aitoon sosiaaliseen sekoittumiseen alueen lasten ja nuorten joukossa. Tämä voi tukea kotoutumista merkittävästi niin kielellisesti ja kulttuurisesti kuin oppimista tehostavana tekijänä. Yhtenäiskoulu tarjoaa laajan ja monipuolisen sosiaalisen verkoston ja edelleen mahdollisuuden solmia kaverisuhteita hyvin erilaisista taustoista tulevien vertaisten kanssa. Eriarvoisuuden torjuminen opetusryhmissä toteutuisi parhaiten tämän skenaarion myötä, ja se tukisi etenkin heikoimpien oppilaiden oppimistuloksia. Esimerkiksi Helsingissä suunnitellaan otettavaksi käyttöön vuonna 2021 uusi oppilaaksiottotapa, joka sekoittaa oppilaita siten, että koulut eivät erottuisi toisistaan yhtä paljon kuin nykyisin perheiden sosioekonomisen taustan mukaan (HS 8.12.2019).

Suuremman kouluyksikön hyötyjät ovat useimmiten myös koulun paremmat resurssit. Resurssit tulevat ilmi sekä laajempina kieli- ja valinnaisainevalikoimana että tukipalveluina. Saman näkemyksen kertoi Opetushallituksen opetusneuvos Leena Nissilä lokakuussa 2019: *”Isompi yksikkö [yhtenäiskoulu] tarjoaa usein enemmän mahdollisuuksia valintoihin, kuten kielivalintoihin. Sen lisäksi siellä voi olla moniammatillisemmat mahdollisuudet oppilaan hyvinvoinnin kehittämiseen”* (HS 23.10.2019). Yhtenäiskoululla on aidot mahdollisuudet tulla vetovoimaiseksi kouluksi, mutta se ei saa tässä tapauksessa jäädä vain Skanssin alueen kehittämisprojektiksi, vaan sen kuuluu olla myös

laustelaisten projekti. Sitouttaminen ja osallistaminen ovat merkittävässä asemassa projektin hyväksynnän näkökulmasta.

Kysymys piilee siinä, kuinka iso koulu on ideaali ja milloin suuruus kääntyy itseään vastaan. Itä-Suomen aluehallintoviraston opetustoimen ylitarkastaja Kari Lehtola näkee isoissa kouluyksiköissä isoja haasteita: *”En väitä, että lasten ja nuorten korjaavan hyvinvointipalvelun ainoa syy on kouluverkon harventamisessa ja jäljelle jäävien koulujen tehotäytössä, mutta selkeä yhteys näillä on”* (HS 23.10.2019). Hän puhuu siitä, että opetuksen kustannukset eivät ole laskeneet odotetussa suhteessa toimintojen tehostamisen kanssa, ja samaan aikaan mielenterveyspalveluiden ja muiden korjaavien hyvinvointipalveluiden hintalappu on kasvanut. Keskeinen kysymys on myös koulumatkan pituus ja turvallisuus.

Koulun ja monien muiden palveluiden poistuminen Lausteen keskustasta on riskitekijä alueellisen eriytymiskiirteen sysäykselle, jos alue todella jäisi ilman palveluita. Kaiken koulutoiminnan siirtyessä Skanssiin olisi ehdottomasti myös huolehdittava kaupungin läsnäolosta Lausteen alueella. Jos erimerkiksi koulurakennukset jäävät tyhjilleen, vaille käyttöä ja kunnossapitoa, joku satunnainen toimija voi ottaa ne omaksi reviirikseen, eikä tällainen kehitys tue alueen eteenpäin viemistä aluetietyön näkökulmasta. Rapistuminen ja jopa slummiutuminen vaikuttavat merkittävästi myös asukkaiden turvallisuuden tunteeseen sekä alueen imagoon ulkopuolisten silmissä.

Koulu yksinään ei tietenkään ole elinehto minkään alueen vetovoimaisuudelle ja alueita voi kehittää muitakin palveluita tarjoamalla. Lausteen tapauksessa ainakin perhepesä ja lasten harrastetoiminta vaikuttavat merkittävältä toimijoilta. Perhepesä tarjoaa sekä matalan kynnyksen palveluita että voimakkaampaa tukea sosiaalitoimen kautta. Perhepesän palveluille mahdollisimman helppo saavutettavuus on merkittävää. Joidenkin asiakkaiden tapauksissa myös toimintaan osallistumisen sensitiivisyys on merkityksellistä. Lapsille mielekkään vapaa-ajantoiminnan tarjoaminen on hyvin keskeistä, kun tavoitteena on tukea tasapainoista kasvua ja kehitystä sekä kotoutumista. Lisäksi ilmaisen ja mielekkään harrastuksen tarjoaminen on Opetus- ja kulttuuriministeriön ”harrastustakuun” mukaista toimintaa.

Tämän skenaarion onnistumisen kannalta keskeisimmät kysymykset ovat:

- a) Miten turvataan Lausteen alueen elinvoimaisuus ja poistetaan eriytymiskehän riskit?
- b) Kuinka yhtenäiskoulun suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan oppilaiden kokonaisvaltainen hyvinvointi, eikä vain tehokkuus?
- c) Miten yhtenäiskouluprojektista tulee myös laustelaisten projekti, ei vain skanssilaisten?

LOPUKSI

Kaikkiin skenaarioihin liittyy mahdollisuuksia ja riskejä, ja ne kaikki vaativat suurta tarkkuutta ja taitoa toteutuksessaan. Voi vaikuttaa siltä, että vastakkain on aseteltu asuinalueen kehitys ja toisaalta oppilaiden hyvinvointi. Todellisuudessa, ja ajan kuluessa, nämä kietoutuvat toisiinsa: hienoimmassakaan koulussa oppilaiden hyvinvointia ei ole ilman heidän kotinsa hyvinvointia, eikä asuinalue ole elinvoimainen ilman tulevaisuuteen luottavaisia lapsia ja nuoria. Myös käsitteet ja ajatukset asuinalueista, elinpiireistä ja näkymättömistä rajoista ovat häilyviä, ja alueet rajoineen muuttuvat ja muovautuvat muutosten mukana.

Lähteet

- Berisha (2014). *Turun kouluvalintapolitiikka ja koulutuksellinen kaupunkitila*. 106s. Pro gradu. Kasvatustieteiden laitos, Turun yliopisto.
- Berisha & Seppänen (2017). Pupil selection segments urban comprehensive schooling in Finland: Composition of school classes in pupils' school performance, gender, and ethnicity. *Scandinavian Journal of Educational Research* 61(2): 240–254.
- Bernelius (2010). Alueellinen eriytyminen heijastuu kouluihin. Teoksessa: Rimpelä & Bernelius (toim.): *Peruskoulujen oppimistulokset ja oppilaiden hyvinvointi eriytyvällä Helsinginseudulla: MetrOP–tutkimus 2010–2013. Mitä tiedettiin tutkimuksen käynnistyessä keväällä 2010?* 19–23. Geotieteiden ja maantieteen laitoksen julkaisuja B1.
- Bernelius (2011). Osoitteenmukaisia oppimistuloksia? Kaupunkikoulujen eriytymisen vaikutus peruskoululaisten oppimistuloksiin Helsingissä. *Yhteiskuntapolitiikka* 76(5), 479–493.
- Bernelius (2012). Tutkittua tietoa koulujen ja väestörakenteen alueellisesta eriytymisestä. Teoksessa Jaku-Sihvonen & Kuusela (toim.): *Perusopetuksen aika. Selvitys koulujen toimintaympäristöä kuvaavista indikaattoreista*. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012: 13. s. 34–43.
- Bernelius (2013). Eriytyvät kaupunkikoulut. Helsingin peruskoulujen oppilaspuhjan erot, perheiden kouluvalinnat ja oppimistuloksiin liittyvät aluevaikutukset osana kaupungin eriytymiskehitystä. 223s. Väitöskirja. Helsingin kaupungin tietokeskus, Tutkimuksia 2013: 1.
- Carbonaro (2005). Tracking, students' effort, and academic achievement. *Sociology of Education* 78, 27–49.
- Dills (2005). Does cream-skimming curdle the milk? A study of peer effects. *Economics of Education Review* 24, 19–28.
- Friedrichs, Galster & Musterd (2003). Neighborhood effects on social opportunities: The European and American research and policy context. *Housing Studies* 18(6), 797–805.
- Glaster, Andersson & Musterd (2010). Who Is Affected by Neighbourhood Income Mix? Gender, Age, Family, Employment and Income Differences. *Urban Studies* 47(14), 2915–2944.
- HS 23.10.2019. *Katoavien koulujen maa*. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006281997.html>
- HS 8.12.2019. *Helsinki aikoo muuttaa oppilasvalintaa: Tietystä osoitteesta ei enää välttämättä pääsisi tiettyyn kouluun*. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006336197.html>
- Huang (2009). Classroom homogeneity and the distribution of student math performance. A country-level fixed-effects analysis. *Social Science Research* 38, 781–791.
- Kalalahti (2014). *Muuttuvat koulutusmahdollisuudet – nuorten sosiaaliset hierarkiat ja koulumenestys*. 87s. Väitöskirja. Sosiaalietieteiden laitos, Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Kosunen & Seppänen (2015). ”’Helky laulu, kiau maine’: koulujen maineiden rakentuminen ja opetusryhmien mainehierarkiat kaupungeissa.” Teoksessa Seppänen, Kalalahti, Rinne & Simola (toim.): *Lohkoutuva peruskoulu – Perheiden kouluvalinnat, yhteiskuntaluokat ja koulutuspolitiikka*. 231–260. Suomen kasvatustieteellinen seura.

Kupiainen (2016). Luokkien väliset erot. Teoksessa Hotulainen, Rimpelä, Karvonen, Kupiainen, Lindfors, Kinnunen, Minkkinen, Vainikainen & Wallenius (toim.): *Metropolialueen nuorten siirtyminen yläkoulusta toiselle asteelle: osaaminen ja hyvinvointi*. 30–34. Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 27/2016.

Kuusela (2010). MetrOP–alueen kouluista toisen asteen yhteishakuaineiston perusteella. Teoksessa Rimpelä & Bernelius (toim.): *Peruskoulujen oppimistulokset ja oppilaiden hyvinvointi eriytyvällä Helsingin seudulla: MetrOP–tutkimus 2010–2013*. Geotieteiden ja maantieteen laitoksen tutkimuksia B1, 38–43.

Marshall (1994). *The Concise Oxford Dictionary of Sociology*. Oxford Reference. Oxford University Press.

Massey & Denton (1998). The dimensions of residential segregation. *Social Forces* 67(2), 281–315.

OECD (2016). *PISA 2015 Results (Volume I): Excellence and Equity in Education*. OECD Publishing.

Rasinkangas (2013). *Sosiaalinen eriytyminen Turun seudulla. Tutkimus asumisen alueellisista muutoksista ja asumispreferensseistä*. 297s. Väitöskirja. Siirtolaisuusinstituutin tutkimuksia A 43. Sosiaalitieteiden laitos, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Turun yliopisto.

Richer (1976). Reference group theory and ability grouping: A convergence of sociological theory and educational research. *Sociology of Education* 49, 65–71.

Seppänen (2006). *Koulunvalintapolitiikka perusopetuksessa. Suomalaiskaupunkien koulumarkkinat kansainvälisessä valossa*. 348s. Väitöskirja. Kasvatusalan tutkimuksia 26. Suomen Kasvatustieteellinen Seura.

Seppänen, Rinne & Riipinen (2012). Oppilaiden kouluvalinnat, koulujen suosio ja perheiden sosiaalinen asema. Lohkoutuuko suomalainen perusopetus kaupungeissa? *Kasvatus* 43(3), 226–243.

Zimmer & Toma (2000). Peer effects in private and public schools across countries. *Journal of Policy Analysis and Management* 19(1), 75–92.

Keskustelut alueella toimivien kaupungin työntekijöiden kanssa:

Sanna Hirvola, Lausteen koulu, 4.2.2020

Mika Raita, Skanssin Nuorisotoimi 12.2.2020

Jonna Ojala, Lausteen Perhepesä, 12.2.2020